



КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

БЛАНК ЗАДАННЯЎ 10 клас

Варыянт 1

Заданне 1. Запішыце выказванні беларускіх мастакоў слова ў фанетычнай транскрыпцыі.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Планета жыве для людзей. І ніколі не згасне, не згіне. (Н. Загорская.)

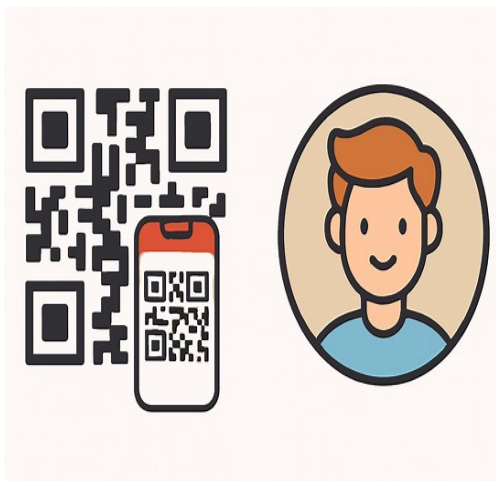
Заданне 2. Ніжэй змешчаны спіс сучасных запазычаных слоў, якія актыўна ўжываюцца ў беларускай мове. Для кожнага з іх трэба:

1. Даць кароткае тлумачэнне значэння.
2. Прапанаваць адзін ці два беларускія адпаведнікі (неалагізмы), якія маглі б выкарыстоўвацца замест запазычання.

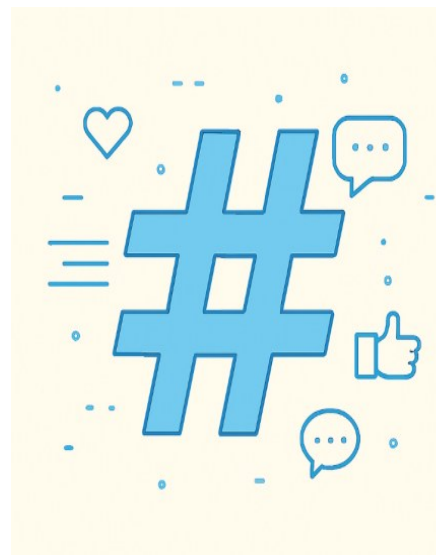
Максімальная колькасць балаў – 6.



Аватарка



QR-код



Хэштэг

Заданне 3. Падбярыце да змешчаных у левым слупку назоўнікаў патрэбныя словы з наступнага абзаца так, каб склаліся фразеалагізмы. Для гэтага як самім апорным назоўнікам, так і падабраным словам пры неабходнасці надайце патрэбную граматычную форму. Запішыце атрыманыя фразеалагізмы ў правым слупку насупраць адпаведных ім значэнняў.

Словы-кампаненты для складання фразеалагізмаў: *ад, адбівацца, адчынены, вузкі, высмоктаць, грэць, даваць, з, задні, ламацца, на, сустракацца, у (ў).*

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 4. Ад прапанаваных слоў утварыце суфіксальным спосабам шэсць назоўнікаў, якія абазначаюць асобу чалавека. У якасці ўтваральных выкарыстоўвайце толькі тыя словы, ад асноў якіх назвы асобы могуць быць утвораны непасрэдна.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 5. На аснове прапанаваных слоў запоўніце табліцу, выпісаўшы ў правы слупок слова (словаформу) адпаведна пазначаным у левым слупку патрабаванням.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 6. Пры электронным перакладзе з рускай мовы на беларускую ў некаторых сказах былі дапушчаны маўленчыя памылкі. Дапамажыце іх выявіць, патлумачыць і паправіць. Улічыце, што сярод прапанаваных могуць быць як сказы з памылкамі, так і без памылак.

Максімальная колькасць балаў – 6.

№ сказа	Сказ
1	Сымон Будны не толькі заклікаў усіх грамадзян паважаць дзяржаўныя законы, але і шанаваць бацькоўскую зямлю і матчыну мову, сумленна выконваць свае абавязкі.
2	Напісаны ад рукі рукапісны часопіс брыгады “Полымя” Мінскай вобласці нагадвае аб’ёмную кнігу з вялікай колькасцю ілюстрацый.
3	Музей касманаўтыкі ў Тамашоўцы складаецца з трох зал: гістарычнай, экспазіцыйнай, біяграфічнай.
4	Археалагічныя раскопкі дазваляюць сцвярджаць, што на момант узвядзення Сафійскага сабора Полацк быў адным з буйнейшых гарадоў ва Усходняй Еўропе.
5	Дажынкамі называлі таксама і старажытнае народнае свята, звязанае з заканчэннем жніва, якое існавала на беларускіх землях з даўніх часоў.
6	Нацыянальны дзіцячы адукацыйна-аздраўленчы цэнтр “Зубраня” стала сапраўдным сімвалам дзіцячай дыпламатыі, моцнага сяброўства.

Заданне 7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Накинулася зима на зверей. Запорошила снегом поля, завалила сугробами леса, одела деревья ледяной корой и посылает мороз за морозом. Идут морозы один другого злее, с елки на елку перепрыгивают, потрескивают да пощелкивают, зверей пугают. Не испугались звери: у одних шубы теплые, другие в глубокие норы запрятались; белка в дупле орешки грызёт; зайчика, прыгая, греется, а лошадки, коровки, овечки давным-давно в тёплых хлевах готовое сено жуют, тёплое пойло пьют. *(По К. Ушинскому.)*

Заданне 8. Запішыце літаратуразнаўчыя тэрміны і паняцці, азначэнні якіх запісаны ніжэй. Якія з гэтых тэрмінаў можна выкарыстаць пры характарыстыцы ўрыўка з верша Алеся Бадака “Песня”? Пастаўце знак “+” (плюс) у адпаведнай графе.

Максімальная колькасць балаў – 6.

А	адзін з трох родаў літаратуры, які паказвае рэчаіснасць праз суб’ектыўнае выяўленне пачуццяў, перажыванняў аўтара, яго лірычнага героя
Б	род літаратуры, у якім выкарыстоўваецца апаўдальны спосаб паказу жыцця ў сюжэтным развіцці. Вызначаецца шырынёй ахопу падзей, характараў, абставін, малюнкаў прыроды
В	жанр сярэдневяковай літаратуры, у якім распавядаецца пра ўзорнае жыццё людзей, кананізаваных царквой
Г	форма лірычнага верша з васьмі радкоў, у якім два першыя і два апошнія, а таксама першы і чацвёрты радкі аднолькавыя
Д	тое, пра што распавядаецца ў творы, або прадмет апісання, выяўлення, асэнсавання
Е	частка мастацкага твора, якая ідзе пасля заканчэння сюжэта (асноўнага дзеяння)
Ж	мастацкае азначэнне, якое вобразна характарызуе прадмет, з’яву або чалавека
З	двухскладовая стапа з націскам на другім складзе

*Душа з гадамі асцярожней
Ляціць на позняе святло.
А вы паклікалі – ці можна
Не адазвацца ёй было?!*

*А Вы паклікалі і самі,
Відаць, не ведалі аб тым,
Што белы май плыве над Вамі,
А нада мной – асенні дым.*

Заданне 9. Устаноўце адпаведнасць паміж назвамі мастацкіх твораў і іх фіналамі. Неабходныя лічбы запішыце ў ячэйках побач з адпаведнымі літарамі. У наступнай ячэйцы запішыце аўтара гэтага твора.

Максімальная колькасць балаў – 6.

А	“Паром на бурнай рацэ”	В	“Мая Бесядзь”	Д	“На каляды к сыну”
Б	“Хмарка”	Г	“Кепска будзе!”	Е	“Роднае карэнне”

1	У цёплых, добрых бягучых хатках ехалі людзі, ехалі са сваім горам і радасцю. – Ча-чах, ча-чах-стук – шпарка дужа грукаталі-чахалі, – чах-чах, ча-чах-стук, – тахалі колы вялікія пад вагонамі. Падуў ціхі ветрык, заківаў лазу над канаваю і траўку змірную прыдарожную. “І трыста, чатырыста гадоў назад таксама дуў ён тут, ветрык, і таксама калыхаў-цалаваў траўку сумную і маўклівую... толькі цуда-машыны не было”, – памысліў студэнт і замаркоціўся...
2	Ён схіліў галаву. – Рушай, – сказала яна фурману пасля хвіліны цяжкага маўчання. – Бывайце, дарагі. – Бывайце. Брычка павольна пакацілася па дарозе... А ён стаяў і глядзеў, як брычка, зрабіўшыся цёмнай кропкай, знікала недзе пад чорнымі хмаркамі, ад якіх цягнуліся да зямлі шэрыя завесы дажджу.
3	Стары Дуб, абмыўшыся дажджом, павесялеў і сказаў да Бусла, з якім даўно ўжо быў у дружбе: – От навуча для тваіх дзяцей. Моцна ж накажы ты ім, дружа, каб не лёталі дарэмна па свеце, не бадзяліся: у сваім родным кутку работы досыць для кожнага. Бусел маўчаў. Відаць, ён іначай пазіраў на гэту з’яву, а можа, і не дачуў слоў свайго сябра.
4	Возера замёрзла, але ўсярэдзіне былі павадкі на лёдзе і блішчэлі на чырвоным ад марозу сонцы. Блішчыць снег. Варона акалелая знедкуль узлася. Па снегавай дарозе коламі гармат глыбокія выбіты калюгі. Асцярожна спускаецца з гары калона войска адступаючага, як нейкая шэрая ўстужка, толькі трапечацца і безупынна паўзе. Адзадзі і справа гудзіць глухая, асцярвянелая, нястрыманая кананада. Хутарок цямнеючаю плямаю астаецца далёка адзадзі.
5	Бо прагай да працы ахоплены часта я, І сэрца абпалена смагай радка, Бо жыць не магу, Як каня няшчасная, Кропляй дажджу з лесавога лістка.

6	Асэсар быў ужо новы, Чалавечак так, нічога, Якісь ціхі, нездаровы І цярплівы... хваліць Бога! Пасля таго праз паўгоду Ў марцы ж мяне на свабоду, Дзякуй Богу, адпусцілі У той дзень, як і хрысцілі.
7	Ачухалася толькі тады, калі той самы лёкай яшчэ раз выйшаў да яе і торкнуў ёй у скручаныя ад холаду пальцы нейкія паперкі... – Ад пана!.. Яна нават не чула, як з яе акалелых пальцаў выпаў гасцінец роднага, доўгажаданага сына. Некалькі трохрублёвых паперак прыліплі да макраватага тратуара...

Заданне 10. Летась адзначалася 95-годдзе з дня нараджэння аднаго з самых цікавых пісьменнікаў XX стагоддзя. Ён вядомы сваімі захапляльнымі эпічнымі творами, неверагоднымі вершамі і п’есамі. У адной з аповесцяў пісьменнік паказвае гісторыю свайго народа праз таямнічыя гісторыі. Галоўным героем гэтага твора з’яўляецца фалькларыст, які прыязджае ў глухі куток збіраць легенды і паданні. Адна з іх тлумачыць праклён мясцовага старажытнага магнацкага роду.

Прыгадайце і запішыце аўтара і назву твора, а таксама імя галоўнага героя – збіральніка фальклору.

Уявіце, што паводле гэтай аповесці здымаецца фільм. Ваша задача – стварыць жывы і яркі вобраз героя на экране. Каб дапамагчы гэта зрабіць, **складзіце тры парады для акцёра, які выконвае ролю фалькларыста.** Парады павінны быць накіраваны на раскрыццё стану героя для перадачы аўтарскай думкі падчас першай сустрэчы з прадстаўніцай таго самага магнацкага роду. **Першая з парад павінна тычыцца адзення героя (не забывайце пра эпоху!), другая – яго мімікі і жэстаў, трэцяя – інтанацыі. Апішыце эпізод, для якога будуць актуальныя парады, пры якіх абставінах пазнаёміліся героі, які час апісваецца, месца сустрэчы (апісанне да 100 слоў).**

Максімальная колькасць балаў – 6.